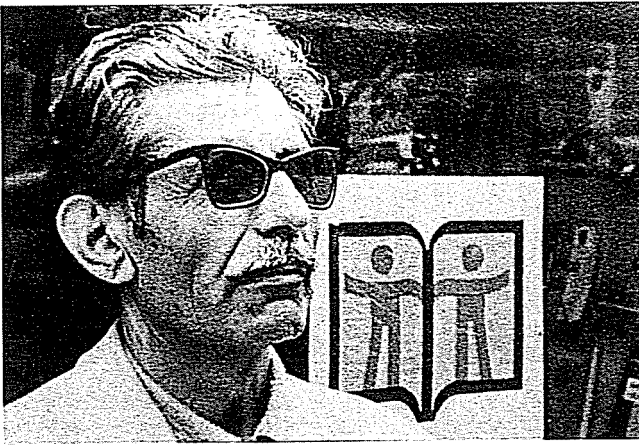

BABAM OĞUZ TANSEL

Aysit TANSEL

Değerli Oğuz Tansel Dostları,

Konuşmama başlamadan önce etkinliğimiz için ileti yollayanlardan kısaca bahsetmek istiyorum. Edit Taşnadi "Buda-Peşte'den dostça selamlarımla kutlarım" diyor. Yücel Çağlar "Etkinliğinize katkıda bulunan ve katılan tüm dostlara saygılarımı sunuyorum, etkinliğin başarılı geçmesini diliyorum" diyor. New York'tan Abdullah Tansel "Aranızda olmayı çok isterdim" diyor. Dubai'den Vedat Yazıcı "Sevgili Oğuz Tansel'in sonsuzluk göklerinde şiirlerle ve oradaki dostlarıyla aydınlıklarda kalmasını dileriz" diyor. Çanakkale'den Mümtaz Fırat "Ülkemizdeki folklor ve edebiyat alanlarında müstesna bir yere sahip olan değerli üstadımız Oğuz Tansel'i sevgi ve rahmetle anıyor hatırası önünde saygıyla eğiliyorum. Uzakta olmam dolayısı ile katılamayacağım bu anma toplantısında manevi olarak yerimi alacağımı belirtmek isterim" diyor. Germano Mwabu, Emine Azboz, Ayşe Günay Gökben, Fatima Al-Shamsi diğer mesaj yollayanlar arasında. Özellikle Adnan Binyazar'ın yolladığı iletiyi sizinle paylaşmak istiyorum.

Değerli Aysit Hanım,

İyi akşamlar!

Ruhu temiz, içi temiz, dili temiz babanızın aramızdan ayrılışının 25. yılında aranızda olmayı ne çok isterdim...

Onu, uzakları yakın eyleyerek Berlin'de anacağım.

İki türlü insan vardır. Biri ölümüyle tükenen; biri de, her insan gibi, ölümü tadan ama ölümü yaşanır kılan.

Oğuz Tansel, ölümü yaşanır kılanlardandı. Ölümünün üzerinden 25 yıl geçmiş olmasına karşın her an aramızda;

şiirleriyle yüreğimizde,
düşünceleriyle beynimizde...

Dostum, ağabeyim, yüksek Türkçe sevdalısı babanız Oğuz Tansel'i bu duyularla anıyorum.

Size, anma gününde onu yalnız bırakmayan vefalı dostlara saygılarımı, sevgilerimi sunuyorum.

Adnan Binyazar

Bu konuşmamda sizlere insan olarak Oğuz Tansel'i tanıtmaya çalışacağım.

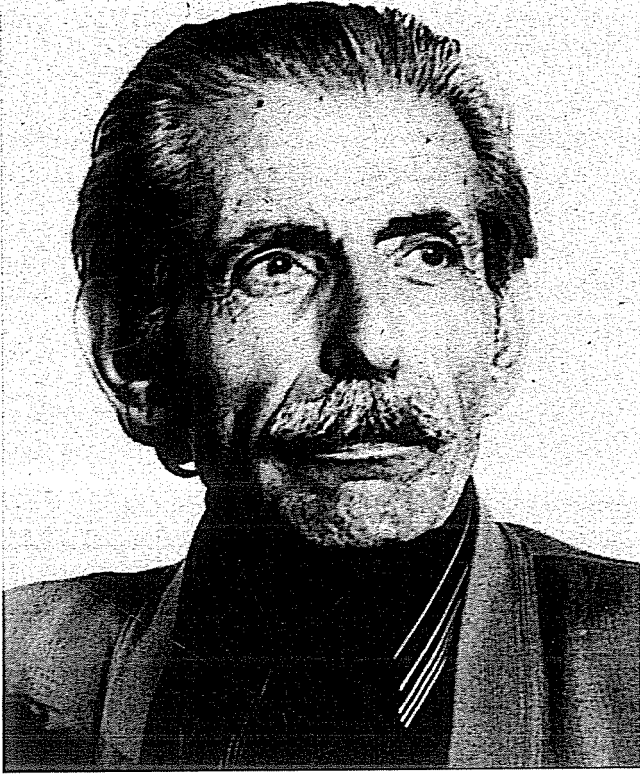
Babamın güçlü bir kişiliği vardı. İnsanları kolaylıkla etkilerdi. Kendisini sonsuzluğa uğurlayışımızın üzerinden 25 yıl geçmesine rağmen, bugün bile kendisini anımsayan dostları veya kendisini tanımamış ama hakkında duymuş olan genç dostları ile karşılaşıyor, tanışıyoruz. Yaşamının bazı bölümlerini geçirdiği, İstanbul, Konya, Ankara ve Burhaniye'de bu dostları hep karşımıza çıkıyor.

İlk olarak babamın "kitaba ve okumaya verdiği önemden" bahsetmek istiyorum.

Babam tam bir kitap kurdu idi. Bütün ömrünce okumaya çok önem vermişti. Okuma O'nun için hava, ekmek, su denli önemliydi. Gecenin bir saatinde uyanıp, uykusu kaçtığı zaman, başucundaki kitaba dönerdi. Başucunda hep bir masa lambası bulunurdu. Son anına kadar okuyan bir insandı. Öldüğünde başucunda Dante'nin İlahi Komedyası ve *Binbir Gece Masalları* vardı. Kim bilir, kaçınıcı okuyuşu idi. Antik Yunan trajedyalarını severdi. Bunlar arasında, Aishyleios, Sophokles, ve Euripides gibi yazarları sayabilirim. İlyada ve Odysseia çok sevdiği, döne döne, birçok defalar okuduğu eserler arasındaydı.

Geriye dönüp baktığımızda Oğuz Tansel'in öğretmenliğinin tüm amacının kitabı, okumayı, Türkçe'yi sevdirmek, ana dilin tadına vardırarak üzerine kurulmuş olduğunu düşünüyorum. Öğrencilerinde okuma alışkanlığının gelişmesine, yerleşmesine önem verirdi. Öğrencileri O'nu her zaman çok sevdiler. Öğrencilerinden Dr. Nijat Gürsoy diyor ki: "Ortaokul birinci sınıftan başlayarak Milli Eğitim Bakanlığı'nın yayınladığı klasikleri okumaya, okutmaya ve sevdirmeye çaba gösterdi. Eski Yunan klasiklerini sınıfa getirir ve bizlere okurdu. Onun klasikleri okurken aldığı zevki bunca yıl geçmesine karşın hiç unutamam. İnanılması güç bir tat alarak, bize kitap okumaktan nasıl mutlu olduğunu anlatmak gerçekten imkânsız," diye yazmış. Öğrencileri ile özgür bir eğitim ortamı yaratıyordu. Böylece kalıplaşmış bilgi aktarımının dışına çıkıyordu. Merak uyandırmak, yönlendirmek, kendi kendine öğrenme becerisi geliştirmek ve bilinci uyandırmak eğitimde amaçları arasındaydı. Yine öğrencilerinden Sayıştay üyesi Hasan Baş şöyle yazmış: "Öyle isim tamlaması, sıfat tamlaması, ses uyumu vs gibi konular üzerinde çok durulmuyor. Hoca, Karacaoğlu'dan, Pir Sultan Abdal'dan, Yunus Emre'den şiirler okuyor... Ama ne okuma!... Hoca atasözleri ve deyimlerden söz ediyor, güzel Türkçemizden örnekler sunuyor."

Kitap armağan etmeyi çok severdi. Ben daha okuma yazma bilmiyorken, bana birçok kitap armağan et-

miş ve bana armağan ettiği bir kitaba "İnsanları kitapsız düşünemiyorum," diye yazmıştı. Bizlere uykudan önce kimi zaman masal okurdu. Bunlardan birinin Nurullah Ataç'ın masal çevirileri olduğunu anımsıyorum. Grimm Kardeşlerden de bize masallar okurdu. Doğum günlerimizde, bayramlarda ve yılbaşlarında armağanı hep kitap olurdu. Ben daha okula gitmiyorken, "Acil Susam Acil" adlı bir kitabı "Çocuklarıma" diyerek imzalamıştı. Türkçe'ye çok düşkündü. Bu konuda beni uyardığını anımsıyorum. Bir defasında demişti ki "Ben Arapça, Farsça, Fransızca okudum. Ama bu dillerden hiç sözcük kullanmam. Sen nasıl oluyor da Arapça, Fransızca, İngilizce kökenli sözcükler kullanıyorsun?" Gerçekten de onun yalnızca yazılarına, şiirlerine değil konuşmasına da yabancı sözcükler girmezdi. Öz Türkçe sözcükleri büyük bir doğallıkla, akıcı bir biçimde kullanırdı. Türkçe'ye tutku ile bağlı idi. "Bir köylü toprağını ve öküzünü, bir marangoz tahtasını ve rendesini nasıl severse, ben de Türk Dilini öyle seviyorum" demiştir.

İkinci olarak, "sorumlu olma" özelliğine değineyim:

Babam, sorumluluk bilinci çok gelişmiş bir insandı. Kendisini dünyadan sorumlu hissederdi. Aydın sorumluluğu, sanatçı sorumluluğu, insan sorumluluğu kuvvetli idi. Sorumluluklarından hiç kaytarmadı. Bunu bir anımla anlatacağım.

1980'lerin ortası idi. Avustralya kökenli, Amerikalı Profesör Dr. Owen, evimize, akşam yemeğine çağrılı,

Ankara'da.

Yemekte sanattan, toplumsal sorunlardan konuşuluyor çokça.

Prof. Owen bir olay anlatıyor:

"Otoyol üzerinde gece geç saatte bir kaza olmuş. Yakınlarda hiç bir insan yok. Ne gelen var, ne giden. Yaralı, yol boyunda bir telefon kulübesinden telefonla yardım arıyor. Karşısına siz çıkıyorsunuz. Yaralıyı tanımiyorsunuz. Nerede olduğunu size anlatamıyor. O'na nasıl ulaşacağınızı bilmiyorsunuz. Yalnızca, telefonda bir ses sizden yardım istiyor...

Ne yapardınız?" diye soruyor Prof. Owen.

Babamın yanıtını merakla bekliyoruz.

"O çılgı duyduktan sonra, ben artık sorumluyum" diyor, babam.

Babamın bu yanıtında, O'nun insan sevgisi, sorumluluk bilinci, çağdaş dünya yurttaşlığı bilinci ışıldıyor.

Üçüncü olarak, "tutarlı" olma özelliğine değineyim:

Babamı çok yakından tanıyanlardan birisi Remzi İnanc idi. Remzi İnanc, babam için "tren gibi adam" demişti. Bu, yolunda hiç bir engel tanımadığı ve yolundan sapmadığı anlamına geliyor. Bu yol, toplumcu bir dünya görüşü yolu idi. Oğuz Tansel emekten ve bilimden yana bir insandı. Bu yoldan hiç sapmadı; caymadı; yalpalamadı. Babam için hem kişisel ilişkilerinde, hem toplumsal ilişkilerinde hem de yazdıklarında yalpalamamak, bir yerde ak dediğine, bir yerde kara dememek çok önemli idi. Tutarlı olmak çok önemli idi. Zikzak yapmadı. Dosdoğru, bildiği yolda yürüdü. Bu yol da bilim ve emeğin yolu idi. Buna göre yaşadı ve yazdı. Bunun için O'na "tren gibi adam" dediler. Bu nedenle, çok tutucu bir çevre olmasına rağmen Konya'da sevenleri de çoktu.

Dördüncü olarak, yaşamına yön veren iki ilkeden söz açayım:

Babamın Remzi İnanc'la yaptığı bir söyleşi **Bilim ve Sanat** dergisinde (Haziran 1988) çıkmıştır. Bu söyleşide, bunca yaşamdan sürüp getirdiği ilke ve bağlandığı değer olarak şunları söylüyor:

- İnsanlar arasında sevgiye inanmak,
- Toplumsal düzeyde örgüte ve örgütlenmeye inanmak.

Bu iki ilke babamın yaşamının her alanında izlediği ilkelerdir.

Babam insanlara karşı sevecendi ve sevgi doluydu. Bu onun çok belirgin bir özelliği idi. Öğrencilerine sevgi ve şefkatle yaklaşmıştır. Arkadaşları, sanatçı dostları ile sevgi ve saygıya dayanan güçlü dostlukları olmuştur. Tuttuğu eli kavrardı. Geniş adımlarla hızlı yürürdü. Oğuz Tansel'e yetişmek, O'na ayak uydurmak her anlamda zordu. Babam özverili, eli açık, cömert bir insandı. Sınırsız verici bir insandı. Karşındakilerden de bunu beklerdi. Konukları geldiğinde çok sevinirdi. Evinde dostlarını ağır-

lamayı çok severdi. Annem Kalbiye Tansel de aynı biçimde konukseverdi.

Toplumsal düzeyde ise örgüte ve örgütlenmeye inanmıştır. Konya'da öğretmenler derneğinin kurulmasında rol almış ve genel sekreterliğini yapmıştır. Türkiye İşçi Partisi (TİP)'in Konya'da örgütlenmesinde öncülük yapmış ve 1965 seçimlerine girmesinde canla başla çalışmıştır. 1965'te Meclis'e giren 15 TİP milletvekilinden bir tanesi -Yunus Koçak- Konya milletvekili idi.

Topkapı Sarayı müzesinde interior ressamı olarak çalışan Ressam Abdullah Çizgen babamın yakın dostlarından. Babamın teşviki ile Konya'da defalarca sergi açmıştı. Abdullah Çizgen'in oğlu, ünlü fotoğraf sanatçısı Gültekin Çizgen babamı genç diyebileceğimiz yaşlarında tanımıştır. Gültekin Çizgen babam için diyor ki: "Belirli bir davaya kendini adamanın hayran olunacak bir şey olduğunu bana hissettiren O oldu."

Pertevniyal Lisesinden mezun olduğu 1935 yılında Mardin'e gitmiş. Matematikçi iyi bildiği ve sevdiği için, orada matematik öğretmeni olarak çalışmış. Ayrıca, iyi bir satranç oyuncusu idi. Satranç oynamayı çok severdi.

Çiçekleri çok severdi. Karanfil, ortanca, şebboy, gül en sevdiği çiçeklerdi. "Çiçekleri sevmeyen insanları sevmeyiz" derdi. Konya'da dillere destan bir gül bahçesi yetiştirmişti. Gelene gidene kucak kucak gül dağıtırdı. Bahçede, dört bir tarafta hoplayan zıplayan tavşanlar vardı. Doğa sevgisi en çok açıkça şiirlerinde görülür.

Beşinci olarak "özgürlüğüne düşkünlüğü" konusunu irdeleyeyim:

Kişiliğinin ayrılmaz bir parçası, özgürlüğüne düşkün oluşu idi. Bu, şiirlerine de yansımıştır. Kimi şiirleri birer özgürlük çığlığıdır. O'nun için özgürlük çok önemli idi. Bu devlet memurluğu ile çelişkili görülebilir ama işini çok iyi yaptığı için çok sevilirdi. Para karşılığında hiç bir zaman ders vermedi. Annem de aynı şekilde, para karşılığı ders vermedi. Ama parasız çok ders verdiler ve çevrelerine yardımcı oldular. Bu yüzden çevrelerinden hep sevgi ve saygı gördüler.

Babam, kabına sığmayan bir adamdı. Babamın yaşamını şu benzetme ile düşünebiliriz:

"Birçok balık denizde mutluluk içinde yüzyor ve oynayıyordu ve birden, aralarından bir kırlangıç balığı kanatlarını açmış, bir hamle yapmış, hava almak için denizin dışına fırlamıştı. Yaşamı boyunca su içinde yaşamaya karşı çıkıyordu. Yazgısını aşmak, özgürce havayı solmak, kuş olmak isteğini duymuştu. Yalnızca bir an için, dayanabildiği kadar. Ama bu yeterdi. Bir şimşek kadar kısa olan bu an sonsuzluktu." (Nikos Kazancakis, **El Greco'ya Mektuplar**, E Yayınları, 1975; ss. 518-519).

Sanatçı Oğuz Tansel de, özgürce soluk alabilmek için sudan dışarı sıçrayan, kendi sınırlarını zorlayan bir balık gibi yaşadı.

Son olarak şunu söylemek istiyorum.

Şimdi olsa yaşamak istemezdi. Uğur Mumcu'yla ağabey-kardeş ilişkileri vardı. Uğur Mumcu, 24 Ocak 1993'te bombalı saldırıda hunharca öldürüldüğü zaman büyük bir üzüntüye kapılmıştı. Daha sonra, izleyen aylarda, yaklaşık beş ay sonra, 2 Temmuz 1993'te Sivas'ta 35 aydınımızın, sanatçılarımızın yakıldığı Madımak Oteli olayları, şeriatçı, faşist kalkışma babamı derinden sarstı. Hep, "Yüreğim yanıyor." diyordu. Bu olaydan bir yıl sonra aramızdan ayrıldı.

Hepinizi saygı ile selamlıyorum.

5 Ekim 2019 Tarihinde, Ekin/Sanat Dergisi Salonu'nda yapılan konuşmanın metni.

OĞUZ TANSEL ŞİİRİ(*8)

Çetin Örgen

Oğuz Tansel Şiir Kitapları

Savrulmayı Bekleyen Harman n1953, **Gözünü Sevdığım** 1962- Dost Yayınları, **Sarıköz Yolu** - Toplu Şiirler 1986 Yaz Yayınları, **Bektaş Dedikleri** (Metin Eloğlu ile. Desenler: Abidin Dino) 1970 İş Bankası Kültür Yayınları, 1977 Sander Yayınları, 1983 Miyatro Yayınları, 1995 Adam Yayınları, 2004, 2008 Evrensel Basım Yayın

Dağı Öpmeler (Hazırlayan: Aysıt Tansel) 1999, 2006, 2013 Yapı Kredi Yayınları

Mutluluk Peşinde - Seçme Şiirler 2005, 2013, Evrensel Basım Yayın

Zakkum Çiçeği Tan yerinde/ At the Dawn of Oleander Blossoms (İngilizce-Türkçe Antalya Dolayları Şiirleri / English and Turkish Poems about Antalya Environs) 2011 Suna-İnan Kırac Akdeniz Medeniyetleri Araştırma Enstitüsü, Antalya

Masal Dünyası / World of Tales Seçme Şiirler - Selected Poems 2012, Elips Kitap Yayınları, **Gökdeniz/das Meer am Himmel** (Almanca-Türkçe Şiirler / Ausgewählte gedichte) Wassenberg, Almanya: 2017 Schulbuchverlag Anadolu

Bir şairse söz konusu olan, konu o şairin şiirini irdelemekse eğer, söze şiirle başlamalı diye düşünüyorum. Bir şairi şiirinden daha güzel ne anlatabilir? Okumaya, Oğuz Tansel'in **Mutluluk Peşinde** - Seçme Şiirler (*1) kitabından başlayalım: Önce, Oğuz Tansel'in 1953 yılında çıkardığı ilk kitabı **Savrulmayı Bekleyen Harman**'dan, **ADAMLAR** şiirini ele alalım: Yaşamında

hiç Oğuz Tansel şiiri okumamış bir kişi, **ADAMLAR** şiiri ile Oğuz Tansel hakkında, dünya görüşü hakkında, iyimserliği ve umutları hakkında hemen bir görüşe sahip olabilir diye düşünüyorum. **ADAMLAR** şiiri (*1) (s.17) hareketli bir fotoğraf gibidir:

"Adamlar; yolağzında çömelekalmış, / Alınları, elleri çizgi çizgi; / Zincirlenmiş gibi düşüncelerden / Kaygılar içinde yüzleri // Yüreklerindeki ateşten habersiz, / Gözlerinde toprak özlemi, / Yıllar yılı çağlamış / Baş boş sularca elleri. // Adamlardan güneşi içinde bulan, / Dumandan sıyrılmış dağ gibi; / "Bize uyusukluk yakışmaz" diye / Doğrulup gürleyiverdi. // "Yaşamak için geldik dünyaya, / Yaratabiliriz iyiyi, güzeli." / Günlük güneşlik kesildi yol / Kararlı gözleri."

Bezginliğe hiç yer yoktur Oğuz Tansel'in şiirlerinde. Bir resim çizer gibi durumu resmeder ve sonra o benzerliklere bir ateş çakar

Şimdi de, Oğuz Tansel'in yine, **Savrulmayı Bekleyen Harman** kitabından ikinci bir şiir: **İĞDE AĞACI** (*1) (s.47): *"Her sabah yürekten selamladığım, / Baharda süslü, kışın çırcıplak, / Ana, kardeş gibi düşünürüm, sevgili / Bir halin var pek dokunur içime; / Ne kaygısız deyip imreniyorum sana, / Yerini beğenmiyorum bizim bahçede; / İçimde sanki beraber yaşıyoruz. / Sarı çiçeklerin erken tomurur; / Herhalde hapislerle komşusun; / Yapraklarına özlem türküleri dokunmuş; / Dalların yıldızlarla konuşur; / Köklerin bilinmez düşlerde. / Neden bizimle konuş muyorsun? / O canlı, dipdiri duruşunla, / Hep onu düşündürüyorsun, / Görmüşlüğü'n var mı ığde ağacı? / Özgür yaşamayı biliyor musun?"*

Bir insanla konuşur gibi konuşur ağaçlarla, çiçeklerle, börtü böceklerle. Doğa sevgisi, sevgiden öte bir tutkudur. Yürek insanıdır Tansel. Yüreğiyle sever sevdiği zaman. Fakir Baykurt, 1996 tarihinde yazdığı "Çile Eri Oğuz Tansel" başlıklı yazısında (*5) (s.104) ne güzel anlatmış: *"Folklor yanı güçlü, bilinç ışığında durulmuş, yepyeni söyleyişlerin ustalığında, bilenmiş çelik bir şairdi O. (...) Hani halk arasında derler ya, kocaman, mangal gibi kocaman bir yüreği vardı. Isıttırdı insanı."*

Oğuz Tansel şiiri okumaya, kızı Aysıt'ın da çok sevdiği **MAYIS YAĞMURU** (*1) (s.59) şiiriyle devam edelim: *"Gümüş tekerlekli altın araba / Atları köpük içinde / Göklerin buluşması toprakla / Siyim siyim, ince ince / Yeryüzünde dönüp ağız. // Gümüş tekerlekli altın araba / Çocukların*

sevincini görmeyin / Güneş, aşkla besler yaşama gücünü / Eğri büğrü dönse de dünya / Şaşmaz yasaları doğanın. // Gümüş tekerlekli altın araba / pırıl pırıl, el ele dallar / Hava ortak malı cümlelerin / Gök her evin damında yıldızlarıyla / Dostluk boy vermede dal dal. // Gümüş tekerlekli altın araba / Toprağın özü kokan sevgili / Ayırmaz burası dağ, şurası ova / Doyurmak için varlıkları / Örnek verir eşitliğe. // Gümüş tekerlekli altın araba / Ateş her eli yakar / Olmasın beş parmak bir düzeye / Her elde beş parmak var ya / Yağmur müjde güzel günlere. // Gümüş tekerlekli altın araba / Arzular yaprak yaprak belirir / Yıkanıp arınır kötülüklerden / Bir mayıs sabahı yağmurdan sonra / Dünyamız yepyeni olur.

Adnan Binyazar, **Mutluluk Peşinde** - Seçme Şiirler (*1) kitabının önsözü gibi, kitabın girişinde (s.7) yer alan 1996 tarihinde yazılmış "Üç Kanatlı Masal Kuşu" (*5) (s.15) adlı yazısına, "Bir kanadı halk, bir kanadı duygu, bir kanadı bilgelik, üç kanatlı bir masal kuşu gibi göçüp gitti demek ki Oğuz Tansel?.." diye başlar. Bu yazıda Adnan Binyazar'ın burada söz etmeden geçmeyeceğim muhteşem analizleri vardır Oğuz Tansel'le ilgili: "Benzemezlikleriyle öne çıkmıştır, benzerlikleriyle değil. Halk bilgisiyse çağdaşlığı özümseyerek kendi bilgeliğini yaratmıştır. Özellikle şiirlerinde çok belirgindir bu. Yüreği o çimen yeşili halkçılıkla beslenirken, halkın gerçeklerini dile getirerek başlamıştır şiire. Yalnızca kendi halkımızın değil, öbür halkların sorunlarını da şiirine yansıtmıştır. (...) Yetiştirdiği yerlerdeki o olağanüstü doğa zenginliği şiirinin bezeği olurken, o zenginlik içinde, çağdaşlığın dışına düşmüş insanın evrensel acısı onun yüreğini burkar."

Mavi tutkunudur Oğuz Tansel. Oğuz Tansel'in şiirinde mavi, saflığı, güzelliği, iyimserliği ve umudu simgeler. **Mutluluk Peşinde** - Seçme Şiirler (*1) kitabının 88. sayfasında **MAVU BOĞAZ** şiiri, güzel bir örnektir Tansel'in mavi tutkusuna: "**Kuşca Dağları'nın eteklerinde / Toprağa denize benziyor sabah / Irmak mavi köy mavidir / Siyah karakol mavi kanal / Orman yol köprü mavi / Yolcular maviymiş eskiden / Zulme karşı dağa çıkan / Erkinlik için yol kesen / Mavi eşkıyalar olmuş bir zaman / Kuş mavi ağaç mavi / Dağ mavi, aşk mavi / Dünya mavileşmiş burda / Mavi türküler aklında**"

Oğuz Tansel kitapları arasında okurlarca en çok ilgi gören, Metin Eloğlu ile birlikte hazırladıkları, desenleri hazırladıkları, desenleri Abidin Dino tarafından çizilen "Bektaş Dedikleri" (*3) kitabıdır. Raflardaki yerini

ilk kez 1970 yılında alan kitap, en son 2008 yılında olmak üzere 5 ayrı yayınevi tarafından basılmış, oldukça yüksek baskı sayısına karşın, her seferinde de çok kısa zamanda tükenmiştir. Burada sözü yine Adnan Binyazar'a bırakırsak: "Gerçek bir Bektaş gibi yaşayan Metin Eloğlu ile birlikte Bektaş anlatılarına yönelmesi, Oğuz Tansel'in bilgelik boyutunu kavramamıza ortam hazırlar. Halk arasında yaygın olarak anlatılan Bektaş nükteleri, Anadolu halkının bağnazlığa, mantıksızlığa, saçma sapan işlere başkaldırısıdır. Nükteler, genellikle inanca dayalı çelişkileri vurgular. Çelişkileri mantıkla, bilgelikle gösterir. (...) Bektaşiliğin kökeni Arap kültüründen değil, Anadolu kültüründen beslenir. Onun için, Oğuz Tansel'in ancak bu halk, duygu, bilgelik bileşkesi boylamında ele alınması gerektiğini bir kez daha vurgulamak yerinde olacaktır. Tansel, törelerle beslenen bu bilgi postuna bir Bektaş dedesi erdemiyse oturmıştır." (*1) (s.10) ve (*5) (s.16)

Ahmet Say'ın anlatımıyla da, "Oğuz Tansel, solun da solunda bir aydınımızdı. Şunu da belirtelim: o dönemin her aydını gibi, çok yönlü bir insandı. Günümüzün deyişiyle, 'Aydın olma farkındalığı', onun başta gelen özelliği idi." (*2)

Şiirlerinin hemen hepsinde görürsünüz Oğuz Tansel'i. Hemen tanıyabilirsiniz. Öylesine özgündür şiirleri, öylesine o halk ozanını anlatır bize.

Nasıl bir elma ağacı elma verir ve elmaları elma gibi kokarsa, bir yazarın, bir ozanın yapıtları da o kişinin kişiliğini, yaşantısını, görüşlerini yansıtır diye düşünenlerdenim. Bir iğde ağacının altından geçerken -iğde ağacı örneğini özellikle veriyorum; çünkü iğdenin, iğde ağacının Oğuz Tansel'in yaşantısında ayrı bir yeri vardır- evet, bir iğde ağacının altından geçerken nasıl buram buram iğde kokarsa, Oğuz Tansel de buram buram Anadolu kokar, doğa kokar, halk kokar, insan kokar. Çünkü Oğuz Tansel, buram buram Anadolu'dur, doğadır, halktır, insandır. Öylesine doğadır ki, doğayla, halkla öylesine iç içe olmuştur ki, değerli folklor derlemeciliği, folklor araştırmacılığı, yaratıcı masal dedeliği yanı sıra, Oğuz Tansel, birbirinden güzel dizeleriyle hep aydınlıktan, hep çağdaşıktan, hep emekten yana olmuş, insanı kucaklayan, barışı savunan muhteşem şiirler yazmıştır. Oğuz Tansel şiirlerinde masal tadı vardır. Bu da masalcılığından kaynaklanmaktadır.

Anadolu halk kültürünün birikimini kendi süzgecinden geçirerek bir bileşime ulaşmıştır.

Sevgili Metin Turan'a, büyük emekle hazırladığı, çok değerli **Üç Kanatlı Masal Kuşu: Oğuz Tansel** (*5) yapıtı için bir kez daha teşekkürler. Bu değerli kitap sayesinde, Oğuz Tansel hakkında yazılan, çizilen, söylen-

nen her şey, derli toplu bir kaynak, hazine olarak gelecek kuşaklara aktarılabilecektir.

Oğuz Tansel, Yapı Kredi Bankası yayınlarından çıkan **Dağı Öpmeler** (*4) kitabında yer alan **ANTALYA DOLAYLARI** başlıklı şiirinde (s.11), **"Söylence güzelliğinde orman, / Güneş ışını düşmez yere"** der. Şimdilerde ise biz, "beton kaleler gibi yüksek katlı yapılar / bir beton ormanı gibi sıkış sıkış / güneş ışığı düşmez yere" diyoruz.

Oğuz Tansel, **Dağı Öpmeler** (*4) kitabının 14. sayfasında yer alan **ANTALYA III** şiirinde, **"Emekle güzelleşir yeryüzü / Uzaya yakışan canım hız" diye devam eder.** Doğa tutkunu, emek tutkunu, gelişmelere de çok açıktır. **"Uzaya yakışan canım hız"** der; hızı yakıştırır insana ve insan yaşamına.

Dağı Öpmeler (*4) kitabının 78. sayfasında **SAVAŞA HAYIR** şiirinde, **"Her varlık yerini alır, / Çalışan bilekler isteyince: / Hele de sevi dolu yürekler, / Barış yazılır gökyüzüne; / Barış içinde olmalı evren. / Doğmak da, ölmek de, dostlukla."** der. Sayfa 79'da **"Başkent derin uykularda"** dizeleriyle başlayan **UMULU GECE** şiiri ise, **"Yitirmeyelim özgürlüğümüzü / Güneşli ovalar, altın bağlar; / Düşlemek barışlı bir yaşantıyı / Kanatlıların günlerimiz; / Akan ırmak, tartıya gelmez, / Ağardı ağaracak tanyeri / Umut, hiç batmayan güneş, / Gözümüz ışık, elimiz emek; / Yaşantıya çağırır insanları..."** diye biter. Her zaman, hiç bitmeyen bir umut vardır Oğuz Tansel şiirinde.

Abdülkadir Paksoy'un, Oğuz Tansel'in **Mutluluk Peşinde** -Seçme Şiirler (*1) kitabının 20. sayfasındaki **HARP ÇOCUĞU** başlıklı şiirinin güzel dizesini başlık yaparak yazdığı "Ekmek Kokulu Sevgi Nerde?" başlıklı yazısı (*5) (s.1) şöyle başlar:

"Ankara'da yağmur sonrası bir sabah. Belediye otobüsündeyim. Elimde Oğuz Tansel'in şiir kitabı: Sarıkız Yolu - Toplu Şiirler (*6). Her şiiri okuduktan sonra, birlikte yolculuk ettiğim insanlara, arada bir de pence-re-den dışarıya bakıyorum. Bir tuhafılık var bu kitapta; her dizeden sonra içimde bir kıpırdama, insanlara bakışım daha da ısınıyor.

Sabah işlerine giden, bu hiç tanımadığım insanların hal-hatırlarını sormamak için kendimi zor tutuyorum." Sonra, camdan dışarı bakınca da doğa bir başka görünür Abdülkadir Paksoy'a. Uzun uzun, çok güzel anlatır yazısında bunu. Sayfanın sonuna doğru, **"bir şair bunları yaşattı bana. Özellikle insanları daha bir sevdim.**

Doğayı ve toplumu insanca değiştirme isteğinin damarlarımda akışını duydum... Bence 'iyi kitap', 'iyi yazar'ın ölçüsü de bu olmalıdır. Çehov'u, Tolstoy'u, Orhan Kemal'i, Nazım'ı okurken de bunları duyarım" der. Hep mücadeleyi savunur Oğuz Tansel. Hep umuda çağrı vardır şiirlerinde. Bir özgürlük tutkunudur. **Dağı Öpmeler** (*4) kitabının 84. sayfadaki **ÇAPRAŞIK** şiirinde, **"Özgürlüğünse gücü güneşçe / Kartal kanadında yüreğimiz"** der.

Hiroşima'ya atom bombası atıldığında bir şair duyarlılığı ile çok etkilenmiş ve **ÇAPRAŞIK** şiirinde, **"Atom denemelerinin korkusu / Yok eder kişide onuru, saygıyı,"** demıştır. Hep emeği savunmuştur: **"Ellerin ışıkca büyü, usta / Ölçülerin dışında olunca, / Yıldızlar üşüşür penceremize."**

Çok titiz ve yürekten Türkçecidir. **Dağı Öpmeler** (*4) kitabının 85. sayfadaki **WILHELM TELL** şiirinde, vali "İlbay"dır: **"Kaldır başını çatal yüreklim, / İlbayın şapkası komutanın papağı / O günlerden beri zorbalar, / Nelere durmadılar selam: / Çokuluslu, ortak Pazar, / yabanılara satıldı ova, dağ."** Sömürüye baş kaldırır. Gerçek bir yurtseverdir. Bilinçlidir. Halkını da bilinçli kılmaya çalışır. **WILHELM TELL** şiirinde, **"Uçak alanlarına 'tesis' dendi. / Sömürgenler devleşir birleşince, / Dost görünür acımasız tilkiler; / yöntemlerince varsıllık yağma."** der.

Oğuz Tansel, şiirlerinde sözcüklerle oynamaya bayılır. **WILHELM TELL** (*4) (s.85) şiirinde, **"Gönül kuşu yorulmaz yine de"** dizesini, dört kez, sözcüklerin değişik dizilimleriyle yineler: Ard arda sıralarsak: **"Gönül kuşu yorulmaz yine de." / "Yine de yorulmaz gönül kuşu." / "Gönül kuşu yine de yorulmaz." / "Yine de gönül kuşu yorulmaz..."**

Dağı Öpmeler (*4) kitabının 87. sayfasındaki **"NE-DENLİ KARANLIK"** şiirinde, yozlaşmış bir toplumda, onursuz insanların çoğaldığı bir toplumda dimdik durabilmeyi çok güzel anlatır: **"Şirazesi fırtmış toplumda / Yaşamak, zorun zoru kartalca; / Kırabilmek kolçaklı kuşatmaları, / Geçirip başından aşağı / Değirmen taşını omzunda taşımak."**

Doğayı ve doğadaki canlıları çok iyi tanır. Şiirlerinde dik duruşu 'kartalca' diye tanımlar. Bildiğiniz gibi, kartal, başına sopayla vurulsa bile başını hiç eğmeyen ve ölümlerine bile başını dik tutan bir hayvandır. Birçok ulusun ya da kuruluşun simge olarak kartalı kullanma nedeni bu olsa gerek

Oğuz Tansel her zaman toplumsal olayların, toplumun, toplumların acılarına çok duyarlı olmuştur. Yaşiyor olsaydı, kim bilir nasıl dokunurdu yaralarımıza, kim bilir nasıl kucaklaşırdı acılarla. Bunu, **Dağı Öpmeler** (*4) kitabının 89. Sayfasında **"GURBETÇİLER"** şiirinden

kim bilir nasıl dokunurdu yaralarımıza, kim bilir nasıl kucaklaşırdı acılarla. Bunu, **Dağı Öpmeler** (*4) kitabının 89. sayfasında **"GURBETÇİLER"** şiirinden dizelemlerle örnekleyebiliriz: **"Beyninizde bi' yol çaksa o ışık. / Değişir bu nöbet, biter bu gurbet. / Kölelik kalktı yazar kitaplar. / Yüreğim paramparça kardaşlar, / Katlanmazdık İzmir'e, İstanbul'a / Ölümünden acı geldi 'Almancılık' / Naz telli turnam ıraklar yakın / Geliver ağam, gurbetleşme sakın."**

Oğuz Tansel, her zaman insan aklına, barışa ve bilime inanmıştır. Savaşa karşıdır. Savaşa şiddetle karşıdır. Yine **Dağı Öpmeler** (*4) kitabının 101. sayfasındaki **"BİLİNÇ İŞİĞİ"** şiirinde: **"Dağı bağ yapan bu bilinc, / Güneş olur çalışan ellerde. / Savaş, kıyım, yıkım korkusu, / Karartmasın güneşimizi bir daha. / Özgürlük, barış, kardeşlik / En köklü, en soylu yasa."** der.

İnşancılıdır Oğuz Tansel. Yumuşaktır yüreği. Ama ilkelidir. Kaskatıdır insanlık söz konusu olduğu zaman. **"Hayır" diyemem, mayam bu: / İnsan sevme-yene "evet" diyemem."** der, **Dağı Öpmeler** (*4) kitabının 103. sayfadaki **"CANIM ÖZGÜRLÜK"** şiirinde. Özgürlüğe aşiktir. Öylesine inşancılıdır ki, en kötü-cüllerin bile özlerinin iyiliğine inanır. Yine **"CANIM ÖZGÜRLÜK"** şiirinde, **"Kötücül eğricileri eğitelim! / Özgürlüğü çıkaralım zindandan."** der; şiirini, **"Dağa, taş a kazıyalım ÖZGÜRLÜĞÜ / Canım ÖZGÜRLÜK, ışığım, kanım..."** diye sonlandırır.

Daha önce de söylediğim gibi, doğaya âşık Oğuz Tansel, konuşur doğayla. Tıpkı iğde ağacıyla konuştuğu gibi, **KAVAK AĞACI** (*4) (s.106) şiirinde de kavak ağacıyla konuşur:

"Vücudun çelik gibi kavak ağacı / Seni kucaklamak gelir içimden / Topraklarımda biriniz bin olsun, / Bütün iyi dilekler yürekten."

Zaten hep yürekten konuşmamış mıdır ozanımız; hep yüreğiyle yazmamış mıdır? Yürek insanıdır Oğuz Tansel. Sevmek, kucaklamak, içindeki insan sevgisinin, doğa sevgisinin taşmasıdır.

Oğuz Tansel'in şiirlerinde ikili betimlemeler oldukça ağırlıklıdır. **Mutluluk Peşinde**, Seçme Şiirler(*1) ki-

tabının 31. sayfasındaki **AYRILIK** şiirinde, **"Bir tren düdüğü çalarak gitti, / Bıçak bıçak poyraz esti dostlarım. / Ezildikçe ezen bir dağ içimde, / Güz sonu bahçesine döndü dört yanım / Salkım salkım, yumak yumak düşünce."** Betimlemeyi çift kullanarak, betimlemeyi şiirsel bir vurgulamayla güçlendirir. Bu dizelerde bıçak bıçak, salkım salkım, yumak yumak hem çok vurgulayıcıdır, hem de çok akıcı. Tansel, şiirinde, ayrı bir vurgulama tekniği de kullanır; şiirinin başında kullandığı çift betimlemeyle bitirir şiirini: **"Bıçak bıçak poyraz eser dostlarım, / Elinden alınmış değneği, / Kalakaldım."** Benzer çift betimlemeyi **SALKIM SÖĞÜT** (*1)(s.33) şiirinde de görürüz

"Ayrılıktan eğlim eğlim dalların, / Düşüncelere dalmışsın kapkara." Sonraki dizelerde, "Büklüm büklüm dalların 'dönen yerleri' / Tel tel nakış, kimseye deme."

Mutluluk Peşinde - Seçme Şiirler (*1) kitabının son şiiri **TEKERLEME** başlığını taşır. Oğuz Tansel, toplumsal olaylara çok duyarlıydı. Deniz Gezmişler idam edildiği zaman, çok üzölmüştü. 44 dizelik bir **TEKERLEME** yazdı. **"İlsiz mavi urunda, mavi vaktin birinde,"** diye başladığı tekerlemesi aslında üç fidan'a ağıttı ama daha da ötesi gençlere bir mesajdı. Çok güveniyordu gençlere. **"Gel zaman, git zaman, demedik aman, / İlle de Beyler yaman mı yaman... / Bir de baktık, yüz yıllar selce gitmiş / Mor denizler çıkardılar önümüze! / Analar üzüle üzüle, yiğitler süzüle süzüle / Üç çiçek, üç fidan, üç Can binlerce... / Soysuz sömürgeçlerde bayram, düğün; / İşkenceler, savaşlar biter bir gün."**

Ahh.. Sevgili Oğuz Tansel... Ne yazık ki, ne işkence bitti, ne savaş...

1953 yılında basılan **Savrulmayı Bekleyen Harman** ve 1962 yılında basılan **Gözünü Sevdığım** adlı kitaplarını birleştirdiği 1986 basımlı **Sarıköz Yolu** - Toplu Şiirler (*6) adlı kitabının önsözünde (*1) (s.11), Oğuz Tansel, hayran kaldığı doğayı, doğal güzellikleri anlatırken, **"Bu kındamlı görünümün büyüğü, beynimde korkulu, sevecen çiçeklenmeye durma yolundaydı."** diye anlatır. Güngör Gençay, "Şiirimizde Oğuz Tansel Sesi" başlıklı (*5) (s.150-154) yazısında, **"Kindam, içimizdeki ve dışımızdaki nesnelerin devingenliğini simgeler diyebiliriz."** diyor. Oğuz Tansel'in Türkçe ve İngilizce olarak hazırlanan **Masal Dünyası** - Seçme Şiirler (*7) kitabında, Kindam'ın İngilizce çevirisi "Dazzling Beauty" olarak yapılmış. Bu güzel karşılığı "Göz kamaştıran Güzellik" diye çevirebiliriz.

Mutluluk Peşinde - Seçme Şiirler (*1) kitabının sonunda Oğuz Tansel'in "kindam"lı yedi şiiri, "Dağı Öpmeler" (*4) kitabında ise "KINDAM" adını verdiği ve KINDAM I', KINDAM II" diye numaraladığı on üç şiiri bulunmaktadır. Kindam şiirlerinde Oğuz Tansel, evrenin oluşumunu, canlıların oluşumunu, oluşan bu göz kamaştıran, muhteşem güzellikleri, bu güzelliklerin gizemini anlatır.

Kindam'la ilgili olarak, "Oğuz Tansel 100 Yaşında" etkinlikleri çerçevesinde Dil Derneği'nde yaptığım "Oğuz Tansel Şiirinin Sekiz Örnekle İrdelenmesi" (*5) (s.80-82) başlıklı konuşmamın ilgili bölümünü aktarmak istiyorum:

'Göz Kamaştıran Güzellik' tanımı yanı sıra, 'Kindam', Oğuz Tansel'in şiirlerinde, aynı zamanda, "yaşam taşıyan, can taşıyandır, candır. Önce, bugün varlığına tanık olduğumuz galaksilerin, yıldızların, gezegenlerin tohumları niteliğinde olan kuantum parçacıkları, sonra proton ve nötron, sonra elektron, sonra atom, sonra yaşamın gizi küçük canlı hücre olmuş, daha sonra ise rahimde döllenmeyi bekleyen yumurtaya dönüşmüş, can olmuştur." **KINDAM I** şiirinde (*1) (S.119), bunu çok açık bir biçimde gözlemleriz:

"İlksizin ilkinde biçimlenmeden Evren, / Karmaşa bir bütündü, Kindam uyanık uykulu / Eksiz birdi, öfkeli, sıcacık, dipdiri. / Güneşler, yıldızlar, aylar varlı yoktu, / Bir ateş bulutsu, devce devinim uzaylı. / Boyalar, mevsimler birliğin tadında, / Uçmaların özünde varlı biçim savaşı. / Milyarlar ışık yılı aktı Kindam'lı kargaşan, / Özlemler bölünmeler, kümelenmeler sevinçli / Bir nice son da aldı yerini güneş dopdolu can. / İlklerin birinde Kindam'lı dünya doğdu, / Sevi çekirdekli bulutça yuvarlana, uça / Burçlar çakıldı, her gezegen oturdu yörüngesine / Işıklı gündüzler, katran geceler çok sonra. / Bir nicesinde uzay oluşturdu özünden suyu, / Kindam'lı küme bulutlar sancılı şimşeklerle. / Yasalı sonların birinde kördüğümler çözülürdü, / Kindam'lı dağlar, azgın sular kavuşmanın tadında, / Bitkilerin, canlıların düğünü masallar boyu. / Kindam, duyuyu, seviyi mayalandırdı, us daha sonra. / Temmuzlu Dipsizgöl'den Kindam'ı yürüdü Kindam'la."

"Bir Kazdağı gezimizi anımsarım birlikte;" diye anlatır Fakir Baykurt, (*5) (s.103-105)
"asıl o özgürlük ortamında kırmızısı karaya çalan katmer gülleri gibi yediveren açılıyordu. Dağlarda, söylen-

celer ortamında bambaşka bir insan oluyordu. Oğuz'un yitimini Türkiye sessiz, yankısız geçiştirdi. Biz bu cins aydınlarımızın değerini sanırım çok sonra anlayacağız."

Anlattıklarımızı toparlayacak olursak, Oğuz Tansel, değerli folklor derlemeciliği, folklor araştırmacılığı, yaratıcı masal dedeliği yanı sıra, birbirinden güzel dizeleriyle hep aydınlıktan, hep çağdaşıktan, hep emekten yana olmuş; insanı kucaklayan, doğayı kucaklayan, doğanın göz kamaştıran gizemini anlatan, geleceği kucaklayan, barışı savunan muhteşem şiirler yazmıştır.

Sonsuzluğa uğurlayışımızın 25. yılında anısına saygıyla...

- (*1) Tansel, Oğuz (2013) *Mutluluk Peşinde - Seçme Şiirler*, 2. Basım, Evrensel Basım Yayın
- (*2) Say, Ahmet (2014) *Oğuz Tansel Üzerine*, Sol Gazetesi (25 Nisan) Sayı:579, s.16.
- (*3) Eloğlu, Metin ve Tansel, Oğuz (2008), *Bektaş Dedikleri*, 2. Basım, Evrensel Basım Yayın
- (*4) Tansel, Oğuz (2013) *Dağı Öpmeler*, 4. baskı, Yapı Kredi Yayınları
- (*5) Turan, Metin (2018) *Üç Kanatlı Masal Kuşu Oğuz Tansel* (Genişletilmiş İkinci Basım), Ürün Yayınları
- (*6) Tansel, Oğuz (1986) *Sarıköz Yolu - Toplu Şiirler*, Yaz Yayınları
- (*7) Tansel, Oğuz (2012) *Masal Dünyası - Seçme Şiirler / World of Tales - Selected Poems*, Elips Kitap Yayınları
- (*8) Bu konuşma, 5 Ekim 2019 tarihinde, Ayşe Kaygusuz Şimşek yönetiminde, Prof. Dr. Aysıt Tansel, Metin Turan ve Çetin Örgen'in konuşmacı olarak katıldığı Ekin Sanat "Oğuz Tansel'i Anma" etkinliğinde yapılmıştır.

OĞUZ TANSEL MASALLARI

Ayşe Kaygusuz Şimşek

Masal, halk arasında vaktiyle sözel anlatıların - tamamı olmasa bile- bir bölümünün yazılı hale getirilmiş bir edebiyat türüdür.

Masallar içinde, devlerin, ejderhaların, padişahların, perilerin, prenslerin bulunduğu olağanüstü anlatılar olduğu gibi genelde kötülük ve yoklukla başlar. Kötülük ve yokluğun olduğu yerde bunların karşısı, iyilik ve kahramanlık da masalın konusunu oluşturur.

Masallar çocukları düşündürme, düş kurma ve düşüncelerini ifade etme becerisi kazandırır. Aynı zamanda güzelle çirkin, iyiyi kötüyü, yoksulla zengini karşılaştırmayı sağlar.

Oğuz Tansel de "Masallar, çocukların bilincine iyiliği, doğruyu, güzelliği notsuz, cezasız yerleştirir." der.

Masallar konusunda bu hatırlatmaları yaptıktan sonra yazının -edebiyatımızın- saygın isimlerinden Şair, Yazar, Halk Bilimi Araştırmacısı Oğuz Tansel masallarına geçebiliriz.

Şiirleri kadar edebiyatımıza kazandırdığı ve çocuklara miras bıraktığı masallarıyla da tanınan Oğuz Tansel, aynı zamanda "Masalcı Dede" diye de bilinir.

Oğuz Tansel masallarının, neredeyse tamamı, derinliğin ve sonsuzluğun rengi olan maviyle başlar.

Zaman mavidir. Vakit mavidir. Günler, aylar maviş maviş akar. Çocuklar için gökten düşen elmalar mavidir. Kahramanları mavi kız, mavi delikanlı, mavi giyitleriyle mavi bir at üzerinde gelirler. Yurtları, memleketleri mavidir. Hatta "Tavukların arasında mavi benekli bir tanesi, hem pilice hem de güvercine benzermiş. Evin kadını beceriksiz, sünepenin biri. En çok bu Mavi Benekli Fırıği sever, ötekilere bakmazmış." s.56 A'l'ı ile Fırır - Der ve mavi kapıdan içeri giren mavi saçlı, mavi sakallı koca bir bilge yaratır. Kayalıklarda sevi kilimi dokuyan kuşlar mavidir. "Mavi donlular, mercan ayaklılar" diye seslenir kırk tane güzel kız çıkar ortaya.

"İlksiz mavi urunda, masmaviliğin ortasında, mavi yılların birinde, bir güneş ülkesi"ne gezmeye çıkarır çocukları ve okuru. Kendisi de "Mavi Saçlı, Mavi Biyıklı Masalcı" Dede'dir çocukların sevdiği... s.252 A'l'ı ile Fırır

Oğuz Tansel, klasik masalların dışında bir masal yaratmıştır.

"Yedi Cüceler", "Kırmızı Başlıklı Kız" vs. masallarda olduğu gibi bir pens, bir kurtarıcı beklemez onun kızları. Oğuz Tansel'in kızları kendi başının çaresine bakar. Zor da kaldığında, dev'in tuzağına düştüğünde düşünür! Çözümler üretir. Seçenekler çoğaltır. Mutlu olmanın savaşımını verir ve başarırlar.

Onun kızlarına şu seslenişini nasıl görmeden geçebiliriz. "Uyandı kurtlar, kuşlar. Aylar, yıldızlar uyandı. Uyan Yalnız Kız'ım uyan. Dillendi ak gözlü tavşanlar... Konuştu mercan kanatlı balıklar. Kartal Kız'ım, Güvercin Kız'ım uyan. Uyansın karanfil kızlar..." s.250 A'l'ı ile Fırır

Bu sesleniş aynı zamanda kızlara, kadınlara olan güvenini, umudunu vurgulamaz mı?..

Oğuz Tansel'in masallarındaki 'dev'lerin anaları da merhametlidir. Yani 'ana' oluşundan, kadın oluşundan bakar ve devlerin 'ana'sı zarar vermez insanoğluna. "Seni yerdim ama sütümü emdin" der, akşama eve gelen 'dev' oğullarından saklar kimini süpürge yaptığı, kimini oklava yaptığı kızları.

Oğuz Tansel'in kızları güzeldir. Hatta öyle güzeldir ki kendi deyimiyle, "Bu kız o denli güzelmış ki, dolun aya: 'sen dur, bu gece ben doğayım', dermiş" diye anlatır. s.113 A'l'ı ile Fırır

İnsan kılığındaki canavarlardan kurtulan yiğit ve cesur kızlar güzellikleriyle bütünleşir. "Bütün kızlar, gelinler Fırır yürekli olsunlar. Dünyamız kötülüklerden kurtulsun." Diyerek yazar ve öğütte bulunur masalın sonunda. s.41 A'l'ı ile Fırır

Oğuz Tansel masalları aynı zamanda yol gösteren, yol açan, dardakinin imdadına yetişen, güzellikler saçan hep iyi insanların büyüğü olarak çıkar karşımıza. Bu güzel büyüğü yapanlar yine 'Ana'dır.

"Adı İyilik Ana'sıydı, bunalmışların, darda kalanların yolunu düze çıkarırdı. Mavi benekli taşlarla yapılmıştı evi, onu arayanların gözünde, göklerin kapısıydı. Bu ev hiç konuksuz kalmazdı." s.71 A'l'ı ile Fırır

Yazar kendi yaşamında olaylara, insanlara ve yaşama nasıl bakıyorsa, yazdıkları da bu bakış ve anlayışının yansımalarıdır. İşte Oğuz Tansel de düzenbaz ve soygunculara karşı oluşunu da es geçmemiş masallarında. "Oduncunun Karısı" masalında bir türküyü dile getirmiş ve devam etmiş.

"Sizin tavuk benim çuval içinde,

Benim çarık sizin çorba içinde.

Sen uyu güzelim, yorgan içinde,

Ben tavuğu yerin orman içinde."

Oduncu uykusuz, aç gecelerine bir gece daha ekler. Boşa giden yaşamına yanar. Geç de olsa, neden yoksul olduklarını, soyulmayı, sömürülmeyi öğrenirler." s.51 A'l'ı ile Fırır

Yazarımız burada açıkça belirttiği gibi zenginin nasıl zengin, fakirin nasıl fakir olduğunu anlatırken emek hırsızlığına vurgu yapar...

Oğuz Tansel'in masal kahramanları yolun yokuşundan, dağın karanlığından, köyün sessizliğinden, devlerin zulmünden yılınlığa kapılmamayı öğretir.

"...kavga bitmedi, bir gün biter... Çocuklar çoğaldıkça, kötüler azaldı... dayanın çocuklar, tuzaklar var yolunuzda, yaklaşmak üzereyiz umutlu sona...

"Dize gelip köleşmek kötünün kötüsü, yıldırmasın bu yalancı pehlivanların zehirli kurusıkları... Tezin tezinde, kışında, yazında, toplanıp birlik olalım, bırakmayalım ellerimizi..."

"... yazı, güzü, hiç mi hiç unutmayalım sömürge domuzu, bilelim, ağızlarını usturayla silelim: Yalan denizleri kurusun; kökler, kökenleri, bir daha, filizlenmesin, çürüsün, tenleri, kendi zehirlerinde erisin." Derken çocukları kardeşliğe, büyükleri birliğe, bilge bir çağrış demekten alıkoyamazsınız kendinizi.

Oğuz Tansel Halk Bilimi Araştırmacılığı yaparken masalların dışında halkın yaşam kültüründen de nasibini almıştır.

"Kadın yağda yumurta, erişte pişirdi. Kekik kokulu bir yağ havayı sardı. Yemekten sonra yattılar. Günün burnuyla kalktılar. Obadaki katran kokusunu unutamazlar. Çatıdaki geniş, kalın yonma, damarları, budaklarıyla tam bir tabloydu. ...

Yayla evleri harçsız, taştan yapılmış, çatıları kıl çuldu. ..." s.77 *Al'lı ile Fıfır*

Çocukluğumuzu kişiliğimizin oluşmasını sağlayan mayalandığımız dönem olarak sayarsak, bu masalların çocuklar üzerindeki etkilerinin önemini, değerini anlayabiliriz. Kaldı ki Oğuz Tansel masalları, görüldüğü gibi sadece çocuklar için değil, aynı zamanda büyükler de ağız tadıyla okuyabilir. Tam da burada bize içinden geçtiğimiz süreci anlatan şu sözleri de sizlerle paylaşmadan edemeyeceğim.

"Ülkemiz yanıp kül oldu! Bahçemizdeki midye kayalıkları, istiridye tarlaları, şeytan minaresi ovalar, karides, sünger koyakları, mercan tepeleri örene döndü..." s.250 *Al'lı ile Fıfır*

"Lodos delirdikçe denizin suları köpürdü, köpürdü yorak ununa dönüştü... Fırtınanın böylesi bu ülkede görülmemiştir. Kıyı belli değil, kara belli değil, deniz üğütölmüş buğday unu sanki! Gemimiz karaya oturmuşcasına kalakaldı. Meğer iskeleye gelmişiz..." s.251 *Al'lı ile Fıfır*

Masal olur da korku olmaz mı, elbette Oğuz Tansel masallarında da korku var ama onun kahramanları korkularına yenik düşmez. Düşünürler, kendi iç çatışkılarını yaşarlar, devlerle yüzleşir, çarpışır; kararlıdır, yılmaz, kapılmadan savaşır ve kazanır...

Oğuz Tansel çocuk masalları okunması gereken yüz temel eserler arasındadır. Öz Türkçe ile yazdığı masallarında kendine özgü bir 'dil' yaratmıştır...

Oğuz Tansel masallarını yine Oğuz Tansel'in sözleriyle tamamlayalım.

"Gökten ne elma düşer ne bulut. Dertlenme, bulursan bir iş tut. Tozdan dumandan buyruk okunmaz. Bilinglenmeyenler kurtulmaz. Uzun küçük, uzun az..." s.346 *Al'lı ile Fıfır- 5 Ekim 2019 Ekin Sanat*

SENDELEYEN İZLEK

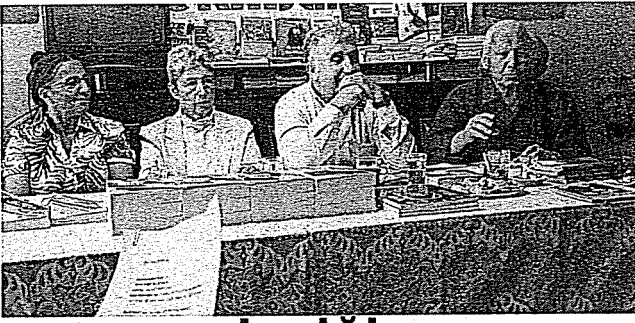
bu çağa tiksinden bakan bir yüzüm yok
ifadem, doğuda bir mahkum resmi
gel ve beni yeniden çiz
mühürlenmemiş bir kalemin kaldıysa
tüketim toplumunda, karaborsa dudaklarda
kırpiklerimi kibritlerden ör ve yorul
bir sigara yak, sonra bir daha
ölü derimde söndür hepsini, ama önce dirilt
basamak basamak geçerek İsa'nın soyağacından
asma bahçelerinden meyve çalar gibi babil'in

kuyuya su çekmeye gidecek hâlim yok
Yusuf'a yukarıdan selam verecek
çünkü katlanamam beni var sanacak
oysa ben böyle ortada,
ben kelebek de rüya da olmayan
ne dirilsem anlamı var ne de boğulsam tabutta
o türbülanslar kadar kolay değil girilen araf
bana bunu zalimler de söylemişti, allah da
gözüm açılıp bağım kesilirken -göbekten ve içten
çok içten... nereye atsalar içine çekecek dünyayla

artık hiçlikten yakınacak şu dilim de pervasız
sövp anlatmaya başlayacak o da yok desem
dökülecek birdenbire, saçacak anlamsızlık irinini
hiyerarşik ahir zamanda yalnız kendini ezecek
kaçarsam eğer bu hınçla şartlanmış kör bağlamdan
aynası kırılmış Ali olacağım kılıcı Brütüs'ün elinde
adıma mersiyemi okuyacağım savrulan taşlar ve güllerle
diyeceğim aslında benim de bir gülüm vardı
hem ona hem size benzerdim atacak taşım da olsaydı

bin yıl geçti izler aynı yerde
taşla çürüyen göğüs, dikenin açtığı içi
kalıntısı oldu nefretle yürünmüş sokakların
bir daha yanmayacak yanamayacak od
bin yıl gözlerimin üstünde durdu bunu ibadet sanıp
sen devam et yine toprağa sor beni göklerde arama
kükürtten bil tuttuğum ne varsa, düşünmeden inan
bense heves böyle kırıldı derim, böyle köreldi bıçak

Yiğit Kerim Arslan

AYDIN KİMLİĞİ VE HALK KÜLTÜRÜ BAĞLAMINDA OĞUZ TANSEL METİN TURAN¹

Her sanatçı gibi Oğuz Tansel de doğduğu kültürel birikimin içerisinde eğitimciliği, edebiyatçılığı ve eylem adamlığıyla kişilik bulmuştur.

1923 devriminin iki derin kanadı var, bunu görmek gerekiyor: Birincisi aydınlanmacı, ilerici Türkiye'yi her yönüyle çağdaş dünyanın bir parçası olarak görmek gayretinde olanların oluşturduğu kanat ki çaba gösterdikleri kurumların adlarını da analım ki nasıl bir fotoğraftan söz ettiğim daha net anlaşılabilir, 1920-50 arası Talim Terbiye Kurulu, Tercüme Bürosu, Halkevleri (80 öncesi-ne kadar), Ankara Üniversitesi-DTCF, Köy Enstitüleri... Diğerleri ise yerleşmiş alışkanlıklarından vazgeçmeksizin kolayca bir şekilde görünüşte imparatorluk mirasına bağlı ama eylemlerine baktığınızda oradaki tarihsel birikimle de alakası olmayan bir kesim. Oğuz Tansel'in 1915 doğumlu olduğu akıldaki tutulursa, erken cumhuriyetin bu ilk, ilk olmasa da ikinci kuşak aydın sanatçılarından birden çok işi üstlenmek gibi sorumlulukları olagelmıştır. Kendilerini böyle görmüşlerdir. Öğretmen olarak atandıkları yerlerde de bir yandan bu sorumluluklarını yerine getirmişler ama aynı zamanda başka uğraşlara da merak salmışlardır. Bir yandan sanatsal etkinliklere öncülük etmişler; dergi çıkarmışlar, resim, heykel, şiir etkinlikleri düzenlemişler, halk deryasından derlemeler yapmışlar, bir yandan da kooperatifler kurmuşlar, okul, cami, mezarlık, köy odası, yol yapmışlar, yaptırmışlar toplum kalkınması için neler gerekiyorsa onların içerisinde yer almaktan kaçınmamışlardır. Bu bakımdan özellikle 1930'lardan başlayarak, yakın döneme kadar Türkiye'de sanat edebiyat insanların portreleriyle ilgili çalışma yaparken, onların kişisel hayatlarını şekillendiren toplumsal ortamı, dolayısıyla da tarihsel dilimi de göz önünde bulundurmamak gereği duyarım.

Bir önemli gerçeği daha görmek gerekiyor: 1950'li yılların Türkiye'si ile 1990'ların, 2020'lerin Türkiye'sinin

kültürel iklimi; siyasal havasıyla eğitim ve sanat ortamıyla farklı bir noktadır ve geldiğimiz yer yazık ki bütün niceliksel çoğalmalara rağmen popüler benzetmeyle obezite olmuşluğu ile kötü durumdadır. Bunun buraya gelmesinde eğitimci, sanatçı ve aydın kimliğinin toplumun değerler sistemi içerisinde içi boşaltılmış halinde görmek gerekiyor.

TEKERLEME

Nerden gelirsin?
Zikzak kalesinden.
Ne gezersin?
Açlık belasından.
Nerde yattın?
Beyin konağında.
Altına ne serdiler?
Perde.
Desene kupkuru yerde.
Bıyıkların neden yağ oldu?
Bildircan eti yedim.
Bildircan yağlı mıydı?
Gökte uçarken gördüm.
Saçların neden ağardı?
Değirmenden geldim.
Değirmen dönüyor mu?
Zimbirtisini duydum.
Ayakların neden ıslandı?
Çaydan geçtim.
Çay derin miydi?
Köprüyü dolaştım,
İşte geldim sana ulaştım.
Oğuz Tansel'in Arşivinden

Yukarıya aldığım tekerleme, Ruhi Su'nun, Çocuklar Göçler, Balıklar adlı uzunçalarında yer alıyor. Tekerleme belli ki bir Oğuz Tansel yaratması. Masalları işlerken yapmış olduğu gibi tekerlemeyi kayda geçirirken de kendi izini düşürmüşlüğü her bakımdan belli bir ürün bu: Sorgulayan, sorular soran, dünyayı ve olayları diyalettik bütünlüğü içerisinde ele alan bir tekerleme. Bu tekerlemeyi buraya taşımamın iki nedeni var: Birincisi bu Oğuz Tansel ürününün farkına varmak, ikincisi ise toplumsal büyülenmiş içerisinde ilköğretiminden üniversitesine değin eğitimin her kademesindeki insanların paslanmış bir terminoloji ile hayatı anlatma yorgunluğu içerisinde olduklarını işaretlemek içindir. Bu tekerleme, bugün bilimsel dünyanın gereklerinden olduğu kadar verilerinden de uzak eğitim dünyamızın ona paralel sanat ve edebiyat dünyamızın zavallılığına vurgu yapılsın diye buraya taşındı. "Köprüyü dolaşarak gelen", insana ulaşan; çözümcü ve çözümleyici aklın işareti olduğu için

¹ Folklor Araştırmacıları Vakfı Başkanı.

bu tekerlemeyi sıklıkla yineleme gereksinimi duyuyorum.

Oğuz Tansel adı bu bakımdan oldukça belirleyicidir. Zira, böylesi kişiliklerin ürünlerine yaklaşıırken, Türk edebiyat tarihi ile ilgili olduğu kadar, eğitim ve sanat tarihiyle ve ona keza siyaset tarihiyle ilgili olaylarda da bir dolu bağintıyı aramak gereği ortaya çıkar. Çünkü dönüp şöyle bir yarım yüzyıl öncesinin, hatta biraz daha ötesinin anılarına ve bu anılara bağlı olaylara baktığımızda bunu daha belirgin görme şansımız olur. Örneğin ünlü Türkolog, Şeyh Bedreddin, Mevlana, Nazım Hikmet adları akla geldiğinde, hatta ve hatta çağdaş Türk edebiyatı denildiğinde, özellikle eski Sovyetler Birliği'nde, hemen anımsayıverdiğimiz Radi Fiş bunlardan biridir. Zira Radi Fiş'in Metin Eloğlu, dolayısıyla da çağdaş Türk şiiri üzerine önemli bulduğum bir değerlendirmesinin girişi, hiç de tesadüf sayılmamalı; Oğuz Tansel'in duvarını anlamlandıran bir Metin Eloğlu deseninden hareketle yapar. Sonra, çağdaş Türk edebiyatının olduğu denli, Türkiye öğretmen hareketinin de önemli mimarlarından Fakir Baykurt'un Konya yıllarının ve tartışmasız öğretmen örgütçülüğü içerisindeki yeriyle Tansel arasındaki bağintı hiçbir zaman yabana atılamaz. Bütün bunlar, bir tesadüf değil; tersine kendisine tarihsel bir görev biçmiş, bunun gereklerini yerine getirmek kaygı ve gayretindeki insanın yakın çevresiyle olsun, ülke düzeyine ve oradan uluslararası ilişkilere yansıyan etkisiyle uzak çevresi arasındaki rolünü işaretler. Doğaldır ki bunları görmeden, bunları göz önünde bulundurmadan sanatçıyı yalınkat bir şiir üzerinden yahut bir masal üzerinden dahası bütün bir ürettikleri üzerinden okumak, değerlendirmek pek de yeterli olmamaktadır. Esasında, o dönemin anılarına gittiğimizde, Anadolu bozkırı Konya'da sanatsal bir vaha yaratma çabasının en önemli mimarlarından Oğuz Tansel'i görürüz.

Başka başka açılardan kimi avantajları sayılsa da, her şeye rağmen Konya gibi taşra ikliminin tüm koşullarının yaşandığı bir bölgede, toplantılar düzenlemek, sergiler açmak, sanat insanlarını bir araya getirmek, meslek örgütlenmesinin öncüsü olmak, üstelik ülkeye egemen siyasi bağnazlığın türlü hile hurdasıyla da cembelleşmek öyle kolay kolay üstesinden gelinebilecek zorluklardan değildir. Bu bakımdan, Tansel ve arkadaşlarını akla getirirken, o dönemin ülke koşullarını genel hatlarıyla da olsa göz önüne getirmekte yarar vardır.

*

1900'lerin başında dünyaya gelen edebiyatçılarımızın portrelerine bakıldığında, onların tek bir kimlikle anılamayacakları görülür. Oğuz Tansel de bunlardan biridir. O bir yanıyla şair, bir yanıyla öğretmen, bir yanıyla masal babası, bir yanıyla ciddi bir folklorcudur. Bütün bu eylemlerinin düzlemini de içerisine doğdukları toplumsal-siyasal gerçekliği özümsemeleri oluşturmak-

tadır. Dolayısıyla, bu doğru özümseme onlarda bir kültürel kişilik oluşturur.

Size bir iki tarih ve olay anımsatacağım: 15 Aralık 1956 Abdullah Çizgen Resim Sergisi, 2 Kasım 1958 Metin Eloğlu Resim Sergisi, 24 Ekim 1959 Erdoğan Munis Resim Sergisi, 13-25 Aralık 1964 Halide Dolu sergisi (resim, seramik heykel), 12 Aralık 1959 / 14-25 Aralık Erdoğan Munis Resim Sergisi,

Kültürel kişilik, Erasmus'un "İnsan, insan olarak doğmaz, oluşturulur" vurgulamasındaki bilincin işareti-dir.

Oğuz Tansel'in folklorculuğuna eğilirken, O'nun bu alandaki uğraşlarını iki ana başlık altında toplamak gerekliliği belirir. Birincisi bir derlemeci olarak; ikincisi de yaratıcı yazar olarak çağdaş Türk yazınına, özellikle çocuk yazınına kazandırdığı yapıtlardır.

Bu anlamda, Tansel'in özellikle Amasya yöresinden derlemiş olduğu masalların ve Orta Anadolu bölgesi ekseninde inanç ve inanmalarla ilgili derlemeleri önemli bir toplam oluşturur. O'nun Pertev Naili Boratav yönlendirmesiyle giriştiği folklor çalışmaları, hem halk kültürü dağarcığına ciddi bir birikim sağlamış hem de çağdaş Türk çocuk edebiyatına önemli yapıtlar kazandırmıştır. Ayrıca, bir şair olarak Oğuz Tansel yaratıcılığında bu düşünsel ve sanatsal altyapının ufuk açıcılığını göz önüne getirdiğimizde, bu açılımlı birikimin boyutları daha doğru anlaşılır.

Gelenekten söz açılınca yerleşmiş kaniya dayanarak, Tansel'in bir edebiyat insanı ve özellikle bir folklorcu ve şair olarak geleneğe bu eksenle yaklaşımı kadar, burada daha çok bir kültür insanı olarak; özellikle de cumhuriyetin aydınlanmacı kuşağını oluşturanlar arasında O'nun gelenekle ilintisi kültürel kurumlar arasında kurmayı başardığı bağla ilintilendirilerek ele alındığında, anlamlı olmaktadır. Nedir bu kültürel kurumlar sorusuna Tansel'in bir sanat adamı portresinden hareketle verebileceğimiz yanıt, ilkin, O'nun aydın tavrıyla oluşturmaya çalıştığı ilişkiler ağında aranmalıdır. Bu ilişki ağı sanat hayatının her biri kendi alanında önemli adları olan Metin Eloğlu, Balaban, Mahmut Makal, Ruhi Su, Fakir Baykurt, Salah Bırsel, Cahit Öztelli gibi adlarla somut anlamını bulan kültür evreni içerisinde düşünülerek anlamlandırılabilir.

Oğuz Tansel yaratıcılığı, özellikle masallar göz önüne alındığında, bildik anlamdaki masal derleyicilerinin aktarmacılığı olarak görülmemelidir. O'nun bir folklorcu olarak derlemelerde gösterdiği özen, edebiyat insanı olarak yaratıcılığıyla bütünleştğinde masalcı babaya dönüşür. Dolayısıyla bir bilinç adamıdır Oğuz Tansel. Bunu, masalları yazıya geçirme serüvenini anlatırken daha iyi anlarız: "Sözlü gelenekte masalı tatlandıran yinelemeleri attım. Masallarımı, bazı masalcıların yaptığı gibi, tekerlemelere, yuvarlamalara boğmadım.(...) Evvel

zaman için, kalbur saman içinde, vaktin birinde kalıp sözleri yerine, bazı masallarda 'ilksiz mavi urunda, mavi vaktin birinde' sözlerini kullandım. Yöresel ağız özelliklerinden kurtarıken bazı sözcüklerde halk deyişini kordum... Yabancı sözcüklerin yerine Türkçelerini kullandım. 'Koydum' demiyorum, çünkü Türkçe sözcüklerle tümce kurmanın sanıldığından zor olduğunu dil ustaları bilir. Masalcının söylediği deyimleri olduğu gibi aldım. Çekimli fiillerde biteviyeliği bozmak için zaman değişikliği yaptım. Böylece masallarımın çatısını bozmadan, halkbilimi değerini koruyarak yeniden yazdım."

Oğuz Tansel, öğretmenlik ediminin içerisini hem pedagojik anlamda hem de aydınlanmacı ülkünün ardında sorumluluk üstlenmiş bir birey olarak tüm boyutlarıyla dolduran bir isimdir.

Sadece geçimini sağladığı bir meslek olması dolayısıyla değil, yürütmekten kıvanç duyduğu eylemlerin toplumsallaşması anlamında da Oğuz Tansel öğretmendir.

Bu kuşak aydınların adlarını her andığımda vurgulamak gereği duyarım, özgeçmişlerini öğretmenleriyle zenginleştiren ve bunu kendi öğrencilerine de kalıt bırakan bir kuşağın insanlarındandır Oğuz Tansel. Yaratıcılıkları salt edebiyat/sanat anlamında değil; omuzladıkları toplumsal sorumluluğun hayatla buluşmasını sağlamak noktasında gösterdikleri erdemli dirençte yatmaktadır. Bu direnç kimi zaman, iyi yurttaşlığa akıl almaz bir hayınlıkla direnen yobazlık karşısında dik durmak, onurunu korumaktır, kimi zaman demokrasi sözcüğünü dillerine pelesenk edenlerin sosyal demokrasi adına en küçük bir ilerlemeye omuz vermedikleri yerde bunu savunmak biçimindedir. Tansel ve kuşaktaşı birçok meslektaşının, sanatçının, aydının Türkiye'de üretmek kadar, savunmak durumunda bırakıldığı direnç burasıdır. Hayatın öğretmeni olmak sorumluluğu öyle kolay kolay yerine getirilebilecek bir sorumluluk değildir. Yaşar Kemal'in demesi gibi, 'insanı zilli kurt' yapan bir değer öğütücü sistem içerisinde, her türlü çirkinliği de yapabilme kudretindeki kullar karşısında ayakta durabilmek, onların tezgâhlarına gelmemek sanılmasın ki, kolay bir şeydir.

Burada daha fazla ayrıntılarına giremediğim ama gerek Tansel'in tanıklığını yaptığı olaylar, gerekse o dönemin başka tanıklarının anlattığı, aktardıklarından öğrendiğimiz gerçek şu ki, korkunç ve korkutucu bir siyasal iklim içerisinde bu kuşak aydınları şiir yazıyor, resim sergileri açıyor, tiyatro oyunlarının sergilenmesine öncülük ediyor, kitap yayımlıyor, dergi okuyor, çağdaş insan olmanın donanımlarını topluma kazandırmaya çalışıyorlardı. Her birinin hayat hikâyesinin bir kesitine baktığımızda onları diri kılan, ayakta tutan, hayata bağlayan ve hayatlarını savunur kıldırın, çok sesli, çok kültürlü her dem taze her dem engin Anadolu halk kültürü olmuştur. Siyasetçisinin kasabalı tüccar ahlakıyla

kestirmeci bir biçimde kirletmeye çalışmasına, türlü oyunlara rağmen, bu halkın sağduyulu bir yanı her zaman olmuştur ki bu dinamizm halk kültüründe yatmaktadır.

Özgeçmişine Boratav'ın öğrencisi olmayı ayrıcalık olarak ekleyen ama aynı zamanda birçok öğrenci için de 'Tansel öğretmen' olan Oğuz Tansel, bu nitelikleriyle Türk düşünce ve sanat hayatının belli bir döneminde ciddi bir belirleyen olan öğretmen yetiştirmesi olmak ayrıcalığını tadanlardan biridir. Oğuz Tansel'in **Al'lı ile Fırfırı, Üç Kızlar, Mavi Gelin, Yedi Devler, Konuşan Balıkla Yalnız Kız** masal kitaplarıyla çocukluktan başlayarak bütün bir hayatımız için çizdiği uyanık olmak, yani uyumamak vurgusu da bu bilgelikten gelmektedir. Şiirleri, denemeleri, folklor derlemeleri ve elbette masalları yanında bize bıraktığı önemli kalıtlardan birinin öğretmenliği olduğunu unutmamak gerekiyor. Bugün artık yoksulluğumuzun derinliğini de işaretleyen en önemli gösterge hayat hikâyemize ekleyebileceğimiz bir öğretmen adının olmamasıdır. Unutmamak gerek ki bir ülkenin aydınının, şairinin, ressamının hayat hikâyesinden öğretmen adları siliniyorsa, bu sadece eğitim sisteminin çürümüşlüğü'nün yansıması değil aynı zamanda düşünsel sığlığın da kabardığının işaretidir.

Son olarak vurgulamak istiyorum ki aşağı yukarı kırk yıldır sanatçıyı, dolayısıyla edebiyatçıyı da aydın kimliğinden yalıtarak, bir anlamda kuştüyü sarayına çekilmeye zorlayan apolitik kuşatma ikliminde, Oğuz Tansel gibi hayata ruhuyla temas etme gayretindeki aydınların önemi daha bir anlamlı olmaktadır. Unutmamak gerekir ki iyi şiir, iyi öykü, iyi deneme, iyi roman, iyi resim, iyi müzik aynı zamanda özünü Gramsci'den ödünç alarak söylersem, gerçeğin devrimciliğinden almış ürünlerdir. Gerçeğe, toplumsal gerçeğe bu denli uzak durmuş bir edebiyat ruhunu yitirmiş demektir. Türkiye, neredeyse son kırk yıldır ama özellikle son çeyrek yüzyıldır böyle bir ruhsuzlaştırmanın dayatmasıyla karşı karşıyadır. Türkiye aydınları, sanatçıları bu kuşatmayı yarmak durumundadır. Bunun yolu da sanatını kendi toplumsal gerçekliğine dayandıran estetik yetkinlikle aydın tavrını bütünleştirmiş kişilerden geçecektir. Türkiye'nin böyle bir birikimi vardır.

5 Ekim 2019 tarihinde, EKİN SANAT Merkezi'nde yapılan konuşma metni.